

De Gemeentewet loopt achter

De gemeenteraden van veel gemeenten werken op een nieuwe manier. Met hun werkwijze willen ze vorm geven aan het dualisme. Voor een aantal betekent dit: weg met de raadscommissies. Leve de politieke markt, de ronde tafelconferenties en de forumbijeenkomsten. Maar mag dat eigenlijk wel van de wetgever?

De Gemeentewet heeft nog nooit van een nieuwe werkwijze gehoord. Die kent alleen commissies in enkele soorten, waaronder raadscommissies (artikel 82). Maar gemeenten hebben geen verplichting tot instelling van raadscommissies. Dat feit opent de weg tot experimenteren met nieuwe werkvormen om tot goede raadsbesluiten te komen. De raad van Almere komt de eer toe hiervan de primeur te hebben. Veel gemeenten zijn intussen gevolgd.

Vorbereiding van raadsbesluiten en overleg met het college

Het daadwerkelijk nemen van raadsbesluiten gebeurt in de raad, onder het regime van de Gemeentewet. Daarover is geen discussie. De nieuwe werkwijzen hebben dan ook betrekking op de voorbereiding van raadsbesluiten en het overleg met het college. Dat gebeurt in de meeste gemeenten in kleinere samenstelling, soms ook in speciale raadsvergaderingen. Sommige raden ordenen de voorbereiding van hun besluiten naar de volgorde van het beleidsproces (commissie beleidsontwikkeling, commissie evaluatie en controle), andere naar de volgorde van het besluitproces (beeldvormende, oordeelsvormende, besluitvormende bijeenkomsten), weer andere naar de verschillende beleidsterreinen (ruimte, welzijn, algemeen bestuur). Allemaal hebben ze als doel een transparante voorbereiding van raadsbesluiten te bewerkstelligen, liefst met zoveel mogelijk participatie van burgers. Dit verdient waardering.

Wettelijke basis

Sommigen leggen deze nieuwe werkwijzen langs de Gemeentewet en vragen zich af of zij wel zijn toegestaan, of een forum of politieke markt voldoet aan de eisen die de Gemeentewet aan de commissies stelt. Dat is een non-discussie. De wet regelt over de voorbereiding van raadsbesluiten niets, behalve commissies. Als er geen commissies zijn, dan is er een zekere vrijheid om het zelf te regelen. In alle gevallen is het zaak dat de raad een goede verordening vaststelt waarin de regels, de procedures en de bevoegdheden vastliggen. In die zin is een wettelijke basis onontbeerlijk.

Samenstelling en voorzitterschap

Veel raden schakelen bij hun nieuwe werkwijze lijstvolgers in en bieden ruime mogelijkheden voor inspraak door burgers. Dat mag ook al in officiële raadscommissies. De enige wettelijke voorwaarde voor de samenstelling van een commissie ex artikel 82 is, dat een raadslid voorzitter is. De raad van Purmerend kiest voor externe, onafhankelijke forumvoorzitters. De Minister van Binnenlandse Zaken veroordeelt dit. Verder redeneert zij dat raadsfora niet in de Gemeentewet zijn genoemd en dat **DUS** de voorbereiding van raadsbesluiten niet aan dergelijke fora kan worden overgedragen. Deze legistische opvatting over fora en hun voorzitters is niet alleen juridisch niet vol te houden, maar zij getuigt ook niet van groot inzicht in de jongste ontwikkelingen bij gemeenteraden. Verder is het maar de vraag of deze minister daar überhaupt wel over gaat.

Financiële vergoeding

Nog zo'n vraag: mag je een financiële vergoeding geven aan deelnemers van politieke markten en raadsfora? Voor raadsleden en commissieleden is de vergoeding dichtgetimmerd in de Gemeentewet en de rechtspositieregeling. Maar er zijn geen commissies meer, dus is er ook geen vergoeding per commissievergadering mogelijk. Hier geldt dezelfde redenering: in de Gemeentewet is niets geregeld, dus mag het, net als er door fracties personeel ingehuurd mag worden. Maar ook hier geldt: de raad moet wel een waterdichte verordening opstellen.

De Gemeentewet loopt achter

Het heeft geen zin om de nieuwe ontwikkelingen tegen de huidige Gemeentewet af te zetten. Dat leidt maar tot defensieve reacties en, in het ergste geval, tot reparatiewetgeving. Het wordt hoog tijd dat de wetgever in de gaten krijgt dat er in gemeenten iets aan het veranderen is.

Wat te denken van een nieuwe paragraaf in Hoofdstuk IX van de Gemeentewet, die luidt: "De voorbereiding van raadsbesluiten en het overleg met het college"? Hierin moeten een paar algemene randvoorwaarden staan. Daarbinnen moet iedere raad de vrijheid hebben om het voorbereidingsproces van zijn besluiten en zijn overleg met het college vorm te geven. Want de

uitwerking van het dualisme is in elke gemeente anders. Geen gedetailleerde, bevoogdende artikelen, die ervan uitgaan dat de raad niet in staat is om zelf iets te bedenken of die voortkomen uit angst dat de raad er een potje van zal maken.

Bij een professionele gemeenteraad met een professionele griffier hoort een flinke mate van autonomie, die ik nu en dan door de rijksoverheid met de mond hoor belijden. Nu nog de daad. Een fraaie uitdaging voor de Vereniging van Griffiers. Ik bied mij hierbij aan om er actief in mee te denken.

Krijn van der Heijden,
Raadsgriffier Zutphen.